

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор

Богдан БУЯК

26 травня 2026 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування

«ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПРОПОЗИЦІЙ І ДОСЯГНЕНЬ»

для осіб, які вступають на навчання для здобуття наукового ступеня

«доктор філософії» зі спеціальності В9 «Історія та археологія»,

галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Тернопіль – 2026

1. Пояснювальна записка

Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти передбачає здобуття особою систематизованих теоретичних знань, розвиток професійних умінь і навичок, а також формування компетентностей, необхідних для продукування нових наукових знань та розв'язання складних проблем у галузі історії та археології, дослідницько-інноваційній і професійній діяльності. Це також передбачає оволодіння методологією історичних та археологічних досліджень, методами аналізу історичних джерел і археологічних матеріалів, а також виконання власного наукового дослідження, результати якого мають характеризуватися науковою новизною, теоретичним і практичним значенням.

Дослідницька пропозиція – це оригінальний авторський текст обсягом 8–10 сторінок, що містить стислий виклад науково-дослідницьких ідей, спрямованих на розкриття змісту та перспектив вивчення обраної історичної або археологічної проблематики, обґрунтування її актуальності, аналіз сучасного стану наукової розробки теми, джерельної бази дослідження, а також визначення шляхів і методів вирішення поставлених наукових завдань.

Дослідницька пропозиція повинна відповідати напрямам дисертаційних досліджень у межах спеціальності В9 «Історія та археологія», визначених відповідною освітньо-науковою програмою. Робота має засвідчити наукову обізнаність вступника, глибоке розуміння історичних процесів, явищ і подій, володіння методологією та методами історичних і археологічних досліджень, уміння працювати з різними видами історичних джерел та археологічних матеріалів, здатність формулювати й аргументовано обґрунтовувати наукові положення та висновки, а також демонструвати навички самостійного, критичного, творчого й аналітичного мислення.

Дослідницька пропозиція подається вступником до аспірантури особисто у друкованому та електронному вигляді. Крім текстового варіанту, вступник готує презентацію основних положень свого дослідження. Дослідницька пропозиція оцінюється предметною комісією під час відповідного вступного випробування.

Метою презентації дослідницької пропозиції є оцінка рівня наукової підготовки вступника, його обізнаності з актуальними проблемами історичної та археологічної науки, здатності застосовувати набуті знання, методологічні підходи та дослідницькі навички у процесі проведення наукових досліджень. Особлива увага приділяється вмінню визначати й обґрунтовувати актуальність обраної теми, аналізувати стан її наукової розробки, працювати з історичними джерелами та археологічними матеріалами, виокремлювати й систематизувати наукові проблеми, формулювати дослідницькі завдання та презентувати шляхи їх розв'язання.

Під час презентації оцінюються здатність вступника критично аналізувати результати наукових досліджень, аргументовано відстоювати власну наукову позицію, визначати перспективні напрями подальших історичних та археологічних студій, а також дотримуватися принципів академічної доброчесності, наукової етики та професійних стандартів дослідницької діяльності.

Основними завданнями презентації дослідницької пропозиції є:

- виявлення у вступника здатності до здійснення самостійної науково-дослідницької діяльності у сфері історії та археології, уміння системно й послідовно мислити, аналізувати історичні процеси та явища, а також демонструвати глибоке розуміння обраної наукової проблеми;
- оцінка вміння вступника логічно й аргументовано презентувати результати попереднього наукового пошуку, обґрунтовувати власні висновки та брати участь у науковій дискусії з питань історичної та археологічної проблематики.

У дослідницькій пропозиції має бути обґрунтовано актуальність обраної історичної або археологічної проблеми, визначено методологічні підходи та дослідницькі методи її вивчення, проаналізовано стан наукової розробки теми, окреслено джерельну базу дослідження, сформульовано мету й основні завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, а також представлено очікувані наукові результати та їх значення для розвитку історичної науки й археології.

Дослідницька пропозиція є творчою самостійною роботою, яка повинна містити авторську оцінку ступеня наукового опрацювання досліджуваної проблеми, демонструвати вміння критично аналізувати наявні наукові підходи та відображати власне бачення вступника щодо перспектив і можливих шляхів її подальшого дослідження.

Презентація дослідницької пропозиції та наукових досягнень вступника оцінюється предметною комісією під час вступного випробування до аспірантури Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

2. Орієнтовна структура дослідницької пропозиції

У дослідницькій пропозиції обґрунтовується актуальність обраної історичної або археологічної теми, аналізується рівень її наукової розробки у вітчизняній та зарубіжній історіографії, визначаються основні дослідницькі завдання та можливі шляхи їх реалізації. Крім того, формулюється мета, об'єкт і предмет дослідження, характеризується джерельна база, визначаються методологічні підходи та методи дослідження, які планується застосовувати у роботі. У дослідницькій пропозиції також подається передбачувана структура дисертаційного дослідження та наводяться відомості про наукові досягнення вступника, зокрема опубліковані наукові праці (за наявності).

Орієнтовна структура дослідницької пропозиції:

- обґрунтування актуальності обраної теми дослідження;
- об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження;
- стан наукової розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній історіографії;
- джерельна база дослідження;
- методологічні засади та методи дослідження;
- передбачувана структура дисертаційного дослідження;
- очікувані результати дослідження;
- очікувана наукова новизна та практичне значення одержаних результатів;

- бібліографічний список використаних джерел та наукової літератури;
- інформація про наукові досягнення вступника, участь у наукових конференціях, опубліковані наукові праці (за наявності).

3. Вимоги до презентації дослідницьких пропозицій і досягнень

Презентація дослідницької пропозиції і наукових досягнень готується з використанням програмного продукту Microsoft PowerPoint. Кожен слайд має бути структурованим, чітким і лаконічним, без неоднозначних або надмірно узагальнених формулювань. Рекомендовано не перевищувати 10 рядків тексту на одному слайді. Загальна тривалість презентації становить до 7 хвилин.

Презентація дослідницької пропозиції і досягнень складається

з таких частин:

- доповідь вступника;
- відповіді на запитання членів предметної комісії.

Орієнтовна структура виступу включає:

- тему дослідження та її актуальність у контексті сучасної історичної або археологічної науки;
- об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження;
- ступінь наукової розробленості проблеми у вітчизняній та зарубіжній історіографії;
- джерельну базу та основні методи дослідження;
- можливі шляхи розв'язання поставлених наукових завдань;
- очікувані результати дослідження;
- очікувану наукову новизну та практичне значення роботи;
- інформацію про наукові досягнення вступника, участь у наукових конференціях та опубліковані наукові праці (за наявності).

Кожен слайд має бути викладений чітко, лаконічно та без двозначних формулювань. Важливими складовими презентації є культура наукового мовлення, вміння аргументовано представляти результати дослідження, дотримання регламенту виступу та етики наукової комунікації.

4. Критерії оцінювання презентації дослідницьких пропозицій і досягнень

Оцінювання презентації дослідницької пропозиції і наукових досягнень здійснюється за такими критеріями:

- актуальність запропонованої тематики історичного або археологічного дослідження, вміння її аргументовано обґрунтувати;
- коректність визначення мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження;
- володіння науковим стилем викладу матеріалу та термінологією історичної й археологічної науки;
- уміння добирати, критично аналізувати та інтерпретувати історіографічні й джерельні матеріали;
- володіння методами історичного та/або археологічного дослідження;
- здатність логічно, коректно, стисло та аргументовано відповідати на запитання членів предметної комісії.

Оцінювання також враховує рівень загальної наукової культури

Розподіл балів за критеріями оцінювання

Бали	Критерії оцінювання
180–200	Актуальність теми дослідження обґрунтована логічно й переконливо з урахуванням сучасного стану розвитку історичної та археологічної науки, а також актуальних дослідницьких підходів і наукових дискусій. Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження визначені чітко, науково грамотно та перебувають у внутрішній логічній взаємопогодженості, відповідаючи обраній історичній або археологічній проблематиці. Презентація демонструє володіння вступником науковим стилем викладу матеріалу, уміння логічно структурувати наукову інформацію та послідовно презентувати результати дослідницької роботи.

	Презентація також засвідчує опрацювання значного масиву релевантних історіографічних і джерельних матеріалів, уміння їх критично аналізувати, узагальнювати та систематизувати, а також формулювати науково обґрунтовані висновки. Автор обґрунтовує використання сучасного методологічного інструментарію історичних та/або археологічних досліджень, демонструє приклади його застосування у межах дослідницької роботи. Відповіді на запитання членів предметної комісії є коректними, стислими та аргументованими, демонструють глибоке розуміння проблематики дослідження, його історичного контексту та методологічних засад.
160–179	Актуальність теми дослідження добре обґрунтована, простежується її зв'язок із сучасними теоретичними або практичними потребами історичної та археологічної науки. Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження визначені загалом коректно, однак містять окремі неточності; попри це, загальна логіка дослідження зберігається. Презентація засвідчує, що вступник у цілому володіє науковим стилем викладу матеріалу, хоча допускає окремі помилки та незначні порушення у структурі викладу. Презентація демонструє достатній обсяг опрацьованих релевантних джерел, однак рівень їх аналізу є частково поверховим і потребує подальшого поглиблення та систематизації. Автор загалом обґрунтовує використання сучасного методичного інструментарію історичних та/або археологічних досліджень, однак приклади його практичного застосування або відсутні, або представлені недостатньою мірою.

140–159	Актуальність теми дослідження окреслено загально або поверхнево, без достатнього обґрунтування її значення в контексті сучасних тенденцій розвитку історичної та археологічної науки. У формулюваннях мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження наявні помилки; взаємозв'язок між метою та завданнями є недостатньо чітким або порушеним. Стиль викладу матеріалу є змішаним, спостерігаються значні огріхи у структурі презентації та логіці подання наукової інформації. Підібрані джерела загалом релевантні, однак їх аналіз є поверхневим або формальним, без належного критичного осмислення та узагальнення. Методологічний інструментарій згадано формально, без належного обґрунтування та демонстрації прикладів його практичного застосування у дослідженні.
120–139	Обґрунтування актуальності теми дослідження є декларативним та загальним, без належного розкриття її значення в контексті сучасного стану історичної та археологічної науки. Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження визначені частково або сформульовані некоректно, що свідчить про недостатню логічну узгодженість дослідницької концепції. Науковий стиль викладу майже відсутній, матеріал подано неструктуровано, без чіткої логіки та послідовності викладення. Зазначені джерела є застарілими або не розкритими належним чином, їх аналіз фактично відсутній або має формальний характер. Не всі запропоновані методи дослідження є релевантними обраній темі, їх застосування не обґрунтоване та не пояснене.

	Відповіді на запитання членів предметної комісії є поверхневими, містять неточності та свідчать про недостатнє розуміння ключових положень досліджуваної проблематики.
100–199	Актуальність теми дослідження не розкрита або відсутня, що унеможливорює оцінку її наукового та практичного значення. Формулювання мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження є некоректними або відсутні, що свідчить про відсутність цілісної дослідницької концепції. Стиль викладу не відповідає вимогам наукового тексту, спостерігається відсутність логічної структури та наукової аргументації. Історіографічні та джерельні матеріали не аналізуються або майже відсутні, що не дозволяє оцінити рівень наукової підготовки вступника. Методи дослідження відсутні або визначені неправильно, їх застосування не обґрунтоване. Відповіді на запитання є неправильними або відсутні, що свідчить про недостатній рівень опанування проблематики дослідження.